

KS. PIOTR KULBACKI

MIŁOSIĘRDZIE W EWANGELIZACYJNYM PROGRAMIE WYZWOLENIA KS. FRANCISZKA BLACHNICKIEGO

MERCY IN THE FR. FRANCIS BLACHNICKI'S EVANGELIZATION PROGRAM OF THE LIBERATION

Abstract: The article concerns the reception by Fr. Blachnicki thoughts of John Paul II's encyclical *Dives in misericordia*. Formulating the program of human liberation Fr. Blachnicki closely tied it with evangelization and deuterocatechumenate formation. This program is founded on the biblical concept of liberation or salvation, based on the paradigm of the Exodus and on Christian anthropology, especially expressed in the encyclical John Paul II's *Redemptor hominis*. The study proved that the Church's teaching on God's Mercy allowed F. Blachnicki to formulate the fundamental thesis of "liberation by truth" regarded as "the basic work of mercy". Thus, "Polish liberation theology" understood in that way displayed its realization in the social commitment based on the evangelization program *Ad Christum Redemptorem* and in its three phases of proclaiming God's Mercy – prayer, kerygma, liberation.

Key words: mercy; liberation; truth; evangelization; Blachnicki; social commitment

Ks. Franciszek Blachnicki (1921-1987) zafascynowany encykliką Jana Pawła II *Dives in misericordia*¹ uznał ją za jeden z podstawowych dokumentów dla głoszonego przez niego programu ewangelizacji i wyzwolenia, zwanego „polską teologią wyzwolenia”². Encyklika ta, stanowiąca *magna charta* teologii miłosierdzia

---

Ks. dr hab. PIOTR KULBACKI – adiunkt, Instytut Liturgiki i Homiletyki na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin; e-mail: PiotrKulbacki@oaza.pl

Rev. Dr. habil. PIOTR KULBACKI – assistant professor in the Institute of Liturgics and Homiletics at the Faculty of Theology of the John Paul II Catholic University of Lublin; address for correspondence: ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin; e-mail: PiotrKulbacki@oaza.pl

¹ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Dives in misericordia* (30.11.1980), Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne 1981 [dalej: DM].

² Por. F. BLACHNICKI, *Ku polskiej teologii wyzwolenia*, w: TENŻE, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Carlsberg: Maximilianum 1985, s. 229-242; zob. J. MIKULSKI,

Bożego, utorowała drogę dalszemu pogłębianiu i poszerzaniu kultu miłosierdzia Bożego. Ogłoszony przez papieża Franciszka Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia³ skłania do ponownego odczytania myśli ks. F. Blachnickiego w kontekście nauczania Kościoła o miłosierdziu Bożym. Zarazem potwierdzenie przez papieża Franciszka heroicznego cnót Czcigodnego Sługi Bożego⁴ rodzi zainteresowanie jego spuścizną teologiczną i pastoralną, duchową i organizacyjną także poza kręgiem jego bezpośrednich ideowych spadkobierców związanych z Ruchem Światło-Życie i Krucjatą Wyzwolenia Człowieka. Tematem niniejszego opracowania jest asymilacja nauczania Jana Pawła II zawartego w encyklice o miłosierdziu Bożym dokonana przez ks. Blachnickiego jako inicjatora planu *Ad Christum Redemptorem* – wielkiego projektu głoszenia Ewangelii wyzwolenia.

I. EWANGELIZACJA FUNDAMENTEM WYZWOLENIA

Program wielkiej ewangelizacji *Ad Christum Redemptorem* sięga swymi korzeniami doświadczenia wiary i zaangażowania pastoralnego ks. F. Blachnickiego. Jego pragnieniem była służba na rzecz wolności człowieka. Było ono związane z zaangażowaniem w harcerstwo oraz wyborem podchorążówki jako realizacji ideału obrony ojczyzny i myśli o służbie politycznej. Młody, ideowy harcerz pragnął bowiem nadawania życiu społecznemu takiego ładu, by każdy człowiek był wolny. Ta naturalna szlachetność została podniesiona na poziom wiary przez jego mistyczne spotkanie z Jezusem w celi śmierci w dniu 17 czerwca 1942 r. Odtąd wiedział, iż swe dotychczasowe ideały może rzeczywiście zrealizować, ale nie o siłach ludzkiej natury, lecz oddając się całkowicie głoszeniu Ewangelii i posłudze kapłańskiej. Na jego dalszy rozwój ideowy i duchowy wpłynęły podstawowe doświadczenia wyniesione z harcerstwa, chrześcijańska pedagogia walki duchowej, która stała się fundamentem Krucjaty Wstrzemięźliwości jako społecznego ruchu odnowy moralnej, poznanie myśli teologicznej wyznaczającej kierunki odnowy soborowej oraz uchwały ojców Soboru Watykańskiego II konsekwentnie domagających się reformy Kościoła⁵.

Polska teologia wyzwolenia. Teologia wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego, Tarnów: Biblos 2000.

³ Por. FRANCISZEK, Bulla *Misericordiae vultus* (11.04.2015), Wrocław:TUM 2015, nr 3 [dalej: MV].

⁴ Papież Franciszek w dniu 30 września 2015 r. upoważnił Kongregację Spraw Kanonizacyjnych do promulgowania dekretu o heroicznego cnót sługi Bożego Franciszka Blachnickiego, dekret ogłoszono 1 października 2015; por. OsRomPol, 36(2015), nr 11, s. 62.

⁵ Por. F. BLACHNICKI, *On przywrócił mi wzrok*, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2012, s. 7-13; P. KULBACKI, *Ewangelizacyjna wspólnota modlitwy i pracy u podstaw „Unii Kapłanów Chrystusa Sługi”*, „Duchowość w Polsce”, 17(2015), s. 216-217.

Osobiste doświadczenie wiary ks. F. Blachnickiego oraz przebudzenie soborowe zaowocowały eklezjalnym programem formacyjnym dla różnych grup wiekowych i stanowych, który ukształtował swą zasadniczą strukturę w drugiej połowie lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia. Zostanie tu wskazanych tylko kilka elementów tego programu. Należą do nich asymilacja doświadczeń nurtu odnowy biblijnej i liturgicznej, także w wymiarze ekumenicznym, a przede wszystkim zastosowanie idei i zasad podanych w obrzędach przywróconego katechumenatu⁶ i adhortacji Pawła VI *Evangelii nuntiandi* stanowiącej owoc pracy Synodu Biskupów⁷. Już w adwencie 1976 r. rozpoczęła się realizacja programu parafialnych rekolekcji ewangelizacyjnych, a podczas wakacji w 1977 r. zrealizowano pierwszy stopień deuterokatechumenalnych rekolekcji oazowych. W marcu 1978 r. Ruch Światło-Życie określił siebie jako ruch ewangelizacyjny. Latem 1978 r. stopień drugi oaz był skoncentrowany wokół tematyki *Exodusu* jako paradygmatu wyzwolenia, stanowiącego owoc misji Jezusa Chrystusa. Jego zbawcze dzieło uobecniane w liturgii Kościoła, jest rozpoznawane przez wspólnotę wierzących poprzez poznawanie typicznych wydarzeń Starego Testamentu. Dokonała się wielka oazowa medytacja nad tajemnicą wyzwolenia w Chrystusie. Jesienią 1978 r. na Stolicę Piotrową został powołany Jan Paweł II. Dla ks. Blachnickiego i Ruchu Światło-Życie stało się to impulsem do ogłoszenia Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Dzięki papieskiemu zaproszeniu do Rzymu na oazę trzeciego stopnia jej program jako mistagogii eklezjologicznej ukształtował się wokół rzymskich znaków tajemnicy Kościoła-Matki. Pogłębiała się także w Ruchu świadomość uczestnictwa w planie Ojca „dla dokonania pełni czasów, aby na nowo zjednoczyć w Chrystusie jako Głowie to co w niebiosach i to co na ziemi” (por. Ef 1,9-10)⁸.

Ks. F. Blachnicki odczytał w pierwszych trzech encyklikach papieża z Polski wskazania dla programu ewangelizacyjnego stanowiącego w swej najgłębszej istocie program wyzwolenia społecznego. Były to kolejno ukazujące się encykliki: *Redemptor hominis* (4 marca 1979)⁹, *Dives in misericordia* (30 listopada 1980) oraz *Laborem exercens* (14 września 1981)¹⁰. Program ten został określony przez ks. Blachnickiego jako Program wyzwolenia Jana Pawła II¹¹. Ks. Blachnicki na

⁶ *Ordo initiationis christianae adultorum*. Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1972; *Ob-rzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1988.

⁷ PAWEŁ VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi* (8.12.1975), Wrocław: TUM 2001.

⁸ Por. P. KULBACKI, *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin: Polihymnia 2013, s. 424-431.

⁹ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis* (4.03.1979), Kraków 1980 [dalej: RH].

¹⁰ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Laborem exercens* (14.09.1981), Watykan 1981.

¹¹ Por. [F. BLACHNICKI], *Niezależna Chrześcijańska Służba Społeczna „Prawda † Wyzwolenie”* (przedruk numeru zerowego z listopada 1982 r. programowego czasopisma „Prawda † Wyzwolenie”), w: F. BLACHNICKI, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie*, s. 126-130.

jego tle ukazywał zdefiniowany przez siebie program suwerenności wewnętrznej¹². Pierwsza encyklika *Redemptor hominis* – programowa dla całego pontyfikatu Jana Pawła II – przyniosła teologiczny fundament dla Krucjaty Wyzwolenia Człowieka proklamowanej w 1979 r. Encyklika ta ukazała podstawy antropologiczne wyzwolenia człowieka i wraz z adhortacją *Evangelii nuntiandi* odnosiła je do ewangelizacji i wyzwolenia. Obydwa te dokumenty ustosunkowały się do rozwijającej się w owym czasie ideologii zwanej teologią wyzwolenia, której oprócz licznych wypowiedzi Jana Pawła II z pierwszych lat pontyfikatu, zostały poświęcone w latach następnych dwa oficjalne dokumenty Kongregacji Nauki Wiary – Instrukcja o niektórych aspektach „teologii wyzwolenia” *Libertatis nuntius* (6 sierpnia 1984) i Instrukcja o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu *Libertatis conscientia* (22 marca 1986). W drugiej z programowych encyklik pontyfikatu Jana Pawła II – *Dives in misericordia*, ks. Blachnicki widział nie tylko swoisty komentarz dla posługi wyzwolenia człowieka. Odczytywał z niej fundamentalne wskazówki dla dzieła społecznego skoncentrowanego wokół rozwijającej się już Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Przesłanie encykliki dla programu wyzwolenia społecznego zostało zaprezentowane przez ks. Blachnickiego w 1981 r., podczas VI Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie – ostatniej, w której mógł osobiście uczestniczyć¹³. Z kolei podstawowe idee encykliki *Laborum exercens* wpłynęły na sformułowany jeszcze jesienią 1981 r. społeczny program Niezależnej Chrześcijańskiej Służby Społecznej oraz na analizy i postulaty przedstawiane przez ks. Blachnickiego na emigracji. Podkreślał on, iż encyklika ta zawiera elementy programu działania społeczno-politycznego. Ukazuje, w jaki sposób zasady antropologiczne i teologiczne przedstawione w poprzednich dwu encyklikach mogą się stać inspiracją działań ukierowanych na rozwiązanie konkretnych problemów człowieka i społeczeństwa obecnych czasów. Podkreślał, iż encyklika ta stanowi chrześcijański program wyzwolenia społecznego¹⁴. Te trzy dokumenty papieskiego nauczania ks. Blachnicki uznał za fundament programu ewangelizacyjnego, który ukształtował jeszcze przed wyjazdem z kraju w 1981 r., u progu stanu wojennego. Niniejsze opracowanie koncentruje się wokół teologicznej recepcji drugiej z tych encyklik.

¹² [F. BLACHNICKI], *Suwerenność wewnętrzna* (Deklaracja Carlsberska, 29.08.1982), w: tamże, s. 199-208.

¹³ Zob. *Szósta Krajowa Kongregacja Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie. Diakonia Jedności Ruchu i w Ruchu Światło-Życie. Częstochowa – Jasna Góra 27 II-2 III 1981 r. Dokumentacja*, [mps] AGRŚŻ L-52001/6.

¹⁴ Por. [F. BLACHNICKI], *Niezależna Chrześcijańska Służba Społeczna*, s. 129; zob. H. BOLCZYK, *Wolny człowiek – wolny naród. Ostatnie dzieło życia ks. Franciszka Blachnickiego: Chrześcijańska Służba Wyzwolenia Narodów*, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2012.

II. WYZWOLENIE PRZEZ PRAWDĘ – DZIEŁO MIŁOSIERDZIA

Ks. F. Blachnicki swemu programowemu referatowi, wygłoszonemu w dniu 1 marca 1981 r. podczas VI Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie, inspirowanemu przez drugą encyklikę papieża z Polski¹⁵, nadał w książce *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie*¹⁶ wymowny tytuł: *Wyzwolenie przez prawdę – dzieło miłosierdzia*. Tekst referatu poświęcił odczytaniu dotychczasowego programu społecznego, szczególnie Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, w świetle opublikowanej kilka miesięcy wcześniej encykliki¹⁷. Na tejże Kongregacji ks. Blachnicki wygłosił inny referat, także niosący zasadnicze przesłanie programowe. W prezentowanej wówczas *Integralnej koncepcji diakonii jedności Ruchu Światło-Życie* ukazywał ją na tle encykliki o Bożym miłosierdziu¹⁸.

Należy zwrócić uwagę na kontekst wydarzeń społecznych 1981 r. Ponieważ był to okres powstania Solidarności, ks. Blachnicki w swoim wystąpieniu *Diakonia ewangelizacji środowisk pracy w ramach planu „Ad Christum Redemptorem”*¹⁹ zwrócił uwagę na to ważne wyzwanie pastoralne, które osobiście już podjął²⁰. Świadomość wagi orędzia papieskiego o Bożym miłosierdziu wyraża list VI Kongregacji skierowany do Jana Pawła II, w którym czytamy: „uświadomiliśmy sobie głęboki wewnętrzny związek pomiędzy jednością i diakonią (jedność i diakonia były treścią naszych rozważań i obrad w czasie Kongregacji), z Miłością i Miłosierdziem Boga. Zrozumieliśmy, że nasza diakonia wyzwolenia przez prawdę, jaką chcemy podjąć w Narodzie Polskim, jest zarazem podstawowym dziełem miłosierdzia, które musi być prowadzone w duchu miłości”²¹.

¹⁵ Wskazania VI Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie dla Diakonii i Wszystkich Uczestników Ruchu, w: *Szosta Krajowa Kongregacja*, s. 124-134.

¹⁶ Przygotowana w Carlsbergu przez ks. Blachnickiego publikacja zawiera jego programowe teksty krajowe z lat 1979-1981 oraz pisane na emigracji w latach 1982-1984. Wśród nich znajdujemy podstawowe referaty dla Krucjaty Wyzwolenia Człowieka – jej teologii i koncepcji praktycznego działania. F. BLACHNICKI, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*.

¹⁷ F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę – dzieło miłosierdzia*, w: tamże, s. 103-112.

¹⁸ F. BLACHNICKI, *Integralna koncepcja diakonii jedności Ruchu Światło-Życie*, w: TENŻE, *Jedność i diakonia*, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2009, s. 215-232.

¹⁹ Por. F. BLACHNICKI, *Diakonia ewangelizacji środowisk pracy w ramach planu „Ad Christum Redemptorem”*, w: *Szosta Krajowa Kongregacja*, s. 166-173.

²⁰ Był to czas tzw. pierwszej „Solidarności”; do niezależnego samorządowego związku zawodowego wstąpiło około 10 mln osób. Ks. Blachnicki, rozumiejąc konieczność pogłębienia chrześcijańskiego charakteru związku, zainicjował w dniach 8-13 grudnia 1980 r. w Gdyni rekolekcje ewangelizacyjne dla „Solidarności”. Por. TENŻE, *Ewangelia wyzwolenia*, Krościenko 2001, s. 31-67.

²¹ List został w dniu 2 marca 1981 r. podpisany w imieniu uczestników VI Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych przez delegata Episkopatu ds. Ruchu Światło-Życie bpa Tadeusza Błazkiewicza, moderatora krajowego Ruchu ks. Franciszka Blachnickiego, oraz sekretarza VI KKO ks. Wojciecha Danielskiego. Por. *List do Papieża Jana Pawła II*, w: *Szosta Krajowa Kongregacja*, s. 119.

Można zatem stwierdzić, iż program wyzwolenia społecznego ks. F. Blachnicki oparł na następujących filarach: 1° na biblijnej koncepcji wyzwolenia czyli zbawienia – wyzwolenia człowieka z niewoli grzechu. Koncepcja ta opiera się na paradygmacie *Exodusu* i jego antytypów zbawienia dokonanego przez Chrystusa i aktualizowanego w liturgii Kościoła²²; 2° na koncepcji wyzwolenia opartej na antropologii ukazywanej przez Jana Pawła II²³; 3° program został wzbogacony o idee wyzwolenia stanowiącego dar Bożego miłosierdzia; 4° w kolejnym etapie rozwoju myśli społecznej został sformułowany ideowy fundament Niezależnej Chrześcijańskiej Służby Społecznej proklamowanej w Lublinie w 1981 r.²⁴ oraz tezy o suwerenności wewnętrznej w programie Chrześcijańskiej Służby Wyzwolenia Narodów założonej już w Carlsbergu²⁵.

III. LĘK ODDALAJĄCY LUDZI OD BOGA I OD SIEBIE

Ks. F. Blachnicki w swoim nauczaniu często wskazywał na lęk będący skutkiem grzechu pierwotnego i osobistego, który spowodował rozbitcie pierwotnej jedności ludzi z Bogiem i między sobą, a w konsekwencji rozproszenie ludzkości²⁶. Analizując przesłanie encykliki *Dives in misericordia*, odwoływał się do tekstu III Modlitwy eucharystycznej: „W miłosierdziu swoim, o dobry Ojcze, zjednocz ze sobą wszystkie dzieci swoje, rozproszone po całym świecie”²⁷. Mówiąc o rozproszeniu, rozbitciu ludzkości, słowa te wyrażają zarazem ufność w realizację zbawczego programu przywrócenia jedności²⁸. Wszystkie dzieci Boże, a także – w myśl słów IV Modlitwy eucharystycznej – ci, którzy szczerym sercem Go szukają²⁹, są objęci planem Bożej miłości. Dlatego ks. Blachnicki podkreślał, iż „miłosierdzie Boże jest źródłem, które przewycięży rozproszenie i rozbitcie. Bóg miłosierny jest celem, w którym wszystko ma być zintegrowane, do którego wszystko ma być skierowane, w którym wszystko ma osiągnąć jedność”³⁰. Konsekwentnie wskazując

²² Por. P. KULBACKI, *Liturgia w formacji*, s. 56-71.

²³ Por. tamże, s. 161-167.

²⁴ Por. [F. BLACHNICKI], *Niezależna Chrześcijańska Służba Społeczna*, s. 137-140.

²⁵ Por. [F. BLACHNICKI], *Suwerenność wewnętrzna*, s. 199-208; P. KULBACKI, *Diakonia wyzwolenia*, RT, 51(2004), nr 8, s. 85-94; TENŻE, *Suwerenność wewnętrzna fundamentem suwerenności politycznej*, w: S. URBAŃSKI (red.), *Odpowiedzialność polityków za...*, Warszawa: Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego 2012, s. 53-67.

²⁶ Zob. P. KULBACKI, *Liturgia w formacji*, s. 108-111.

²⁷ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2009, s. 326*.

²⁸ Por. F. BLACHNICKI, *Integralna koncepcja*, s. 215.

²⁹ Por. *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, s. 332*.

³⁰ F. BLACHNICKI, *Integralna koncepcja*, s. 216.

na ukierunkowanie planu zbawienia na jedność w Bogu, podejmował inspirowaną przez adhortację Pawła VI *Evangelii nuntiandi* współpracę ekumeniczną w dziele ewangelizacji³¹. Podczas V Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie zauważył, że pojawiające się w historii polemiki i kontrowersje upraszczające poglądy teologiczne adwersarzy powodują dziś wzajemny lęk i podejrzliwość wobec innych wyznań. A przecież, jak wówczas podkreślił, także protestanci „starają się żyć słowem Bożym, a tam na każdym kroku jest wezwanie do miłości, do miłosierdzia, do rozmaitych dobrych uczynków”³².

Prośbę o zjednoczenie rozproszonych dzieci Bożych zawartą w III Modlitwie eucharystycznej ks. F. Blachnicki zinterpretował w świetle encykliki o Bożym miłosierdziu, podkreślając, iż „Ojciec Święty w tej encyklice, dokonawszy oceny sytuacji świata współczesnego, która «ujawnia wielorakie zagrożenia i to zagrożenia sięgające dalej niż kiedykolwiek w dziejach», kiedy człowiek «jest zagrożony w samym rdzeniu swej egzystencji i ludzkiej godności» wskazuje na egzystencjalny lęk, który staje się udziałem współczesnego człowieka”³³. To ten lęk jest właśnie skutkiem grzechu zarówno pierwszych rodziców, jak i ludzi we wszystkich pokoleniach. Lęk ten jest skutkiem i zarazem przyczyną oddalenia się ludzi od Boga i od siebie, ich rozproszenia W dobie niezwykłego w dziejach przyspieszenia cywilizacyjnego, lęk, jako owoc zwodzenia przez ojca kłamstwa³⁴, „terroryzuje”, paraliżuje kolejne sfery życia społecznego.

Jan Paweł II u progu swego pontyfikatu wzywał do uwolnienia każdego człowieka i ludzkości od lęku. Apel ten stał się bezpośrednią inspiracją dla Krucjaty Wyzwolenia Człowieka – na jej tarczy herbowej, stanowiącej jakby odpowiednik dzisiejszych „logo”, widnieją właśnie te wielokrotnie wypowiedane przez Chrystusa słowa „Nie lękajcie się!”³⁵. Powołanie i rozwój Krucjaty, będącej odpowiedzią na pierwsze programowe wezwanie pontyfikatu, stanowiły się dla ks. Blachnickiego kontekst do odczytania encykliki *Dives in misericordia*. Papież bowiem wskazywał w niej, iż powszechny stan lęku jest „obrazem świata współczesnego, w którym tak wiele jest zła zarówno fizycznego, jak i moralnego, świata uwikłanego

³¹ PAWEŁ VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi*, nr 77; P. KULBACKI, *Liturgia w formacji*, s. 440-444; zob. D. CUPIAŁ, *Na drodze ewangelizacji i ekumenii. Ruch Światło-Życie w służbie jedności chrześcijan*, Lublin: RW KUL 1996.

³² Por. F. BLACHNICKI, *Odnowa w Duchu Świętym a jedność w Duchu Świętym (Uwagi o metodzie dialogu)*, w: *Piąta Krajowa Kongregacja Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie. „Aby wszyscy stanowili Jedno” J 17, 21. Ruch Światło-Życie w służbie jedności chrześcijan. Częstochowa – Jasna Góra 29.02-3.03.1980 r. Dokumentacja*, [mps] AGRŚŻ 52001/5, s. 62; TENŻE, *Jedność chrześcijan*, w: TENŻE, *Jedność i diakonia*, s. 95-113; TENŻE, *Matka jedności chrześcijan*, w: tamże, s. 115-117.

³³ F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 103; por. DM 2.

³⁴ Por. F. BLACHNICKI, *Integralna koncepcja*, s. 221.

³⁵ Por. F. BLACHNICKI, *Krucjata Wyzwolenia Człowieka czyli Dzieło Niepokalanej Matki Kościoła. Podręcznik*, Krościenko 2004, s. 26, 37; Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin: RW KUL 1994, s. 160-163.

w przeciwieństwa i napięcia, pełnego równocześnie zagrożeń skierowanych przeciw ludzkiej wolności, sumieniu, religii”. Jedynym źródłem ratunku dla człowieka zniewolonego kłamstwem i ściśle z nim związanym lękiem jest Jezus Chrystus, „który przyniósł nam orędzie o Miłosierdziu Ojca stając się «szczególnie przejrzywym znakiem Boga, który jest miłością» oraz «wcieleniem owej miłości, która wyraża się ze szczególną siłą wobec cierpiących, pokrzywdzonych i grzesznych»”. Dlatego, jak podkreślał ks. Blachnicki, Jan Paweł II „przypomina Kościołowi podstawową jego misję w słowach «Kościół winien dawać świadectwo miłosierdzia Boga objawionemu w Chrystusie, w całym Jego mesjańskim posłannictwie, przede wszystkim wyznając je jako zbawczą prawdę wiary i życia z wiary, z kolei starając się wprowadzać je i wcielać w życie»”³⁶.

Wskazując na ówczesną sytuację panującą w Polsce, apostoł wyzwolenia człowieka – ks. F. Blachnicki, zauważał, iż „ludzie opowiadający się za prawdziwą wolnością, stają również przed dylematem prawdy, która domaga się świadczenia o niej do końca, a prawdy, którą w tej chwili można i wypada głosić, prawdy «dyplomatycznie» czy «taktycznie» ograniczonej w swojej ekspansywności»³⁷. Niemożność jednoznacznego głoszenia prawdy, słowne „parawany”, wypowiedzi zawołowane domagające się domyślania o co chodzi, co już można, a czego jeszcze nie można ujawnić, tworzy w człowieku poczucie tymczasowości, które staje się źródłem niepokoju i lęku, który „jest udziałem wszystkich, którzy nie znaleźli jeszcze drogi prawdziwego wyzwolenia”³⁸. Należy tu zauważyć, iż owa „tymczasowość prawdy”, brak stałych odniesień i niezmiennych wartości cechuje różne odmiany współczesnego postmodernizmu³⁹. Założyciel Krucjaty Wyzwolenia Człowieka podkreślał za Janem Pawłem II, iż „niepokój [...] żywią nie tylko ci, którzy są upośledzeni czy zniewoleni, ale także ci, którzy korzystają z przywilejów bogactwa, postępu czy władzy”⁴⁰.

F. Blachnicki zwracał uwagę na konsekwencje niepokoju i lęku nie tylko w zakresie osobistym, ale także na wskazane w encyklice skutki w międzynarodowych relacjach politycznych. Pojawia się bowiem lęk przed tym, „co mogą ludzie uczynić ludziom przy pomocy środków techniki militarnej”⁴¹. Dochodzi także do swobodnego paradoksu, bowiem lęk powoduje, iż słowa „wolność” czy „suwerenność” używane dla określenia sytuacji na płaszczyźnie społeczno-politycznej są używane ze względów „dyplomatycznych”, bo nie można lub nie wypada mówić inaczej. Człowiek nie mając odwagi stanąć w prawdzie o sytuacji politycznej, może nawet

³⁶ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 103-104; DM 3, 11, VII Wstęp.

³⁷ F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 105.

³⁸ Por. tamże.

³⁹ Por. J. FILIPKOWSKI, *Postmodernizm*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. XIV, kol. 74-75.

⁴⁰ DM 11; por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 104-105.

⁴¹ DM 11; por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 105.

wmówić sobie, iż terminy „wolność” i „suwerenność” są poprawnie zinterpretowane przez system totalitarny jako jego istotne przymioty⁴².

Lęk dotyka zarazem tych ludzi, którzy dziś posiadając możliwości nacisku i przemocy, lękają się nadejścia sytuacji, w której z różnych powodów utracą te możliwości i wówczas ludzie przestaną się ich bać⁴³. F. Blachnicki wskazywał za encykliką o Bożym miłosierdziu, iż u podstaw takiej sytuacji jest ogólny „kryzys prawdy w stosunkach międzyludzkich, brak odpowiedzialności za słowo, czysto utylitarny stosunek do człowieka, zatrata poczucia prawdziwego dobra wspólnego”⁴⁴.

IV. PRAWDA FUNDAMENTEM WYZWOLENIA

Ks. F. Blachnicki był w pełni świadomy, iż źródłem zniewalającego lęku zarówno dla wykorzystujących przemoc, jak i poddanych jej jest zakłamanie, dlatego wszelkie wyzwolenie musi być oparte na prawdzie. Korzeniem grzechu człowieka stało się kłamstwo szatana o możliwości absolutnego poznania dobra i zła przez człowieka, kłamstwo stawiające go na równi z Bogiem⁴⁵. Znalazło ono swą antytezę w biblijnym orędziu o człowieku zależnym od Boga, o miłosiernym Bogu i o Jezusie Chrystusie będącym obliczem miłosierdzia Ojca⁴⁶. To przesłanie znalazło swój szczytowy wyraz w Misterium Paschalnym Chrystusa, który swoją misję zadeklarował w słowach: „Ja się na to narodziłem i na to przyszedłem na świat, aby dać świadectwo prawdzie” (J 18,37)⁴⁷. Jezus wyraźnie mówił o sobie: „Ja jestem prawdą” (J 14,6), i wskazywał na jej centralną rolę w wyzwoleniu człowieka: „Poznaście prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8,32)⁴⁸. Dlatego ks. Blachnicki słowa Zbawiciela: „Prawda was wyzwoli”, umieścił jako hasło na drugim herbie Krucjaty – herbie diakonii wyzwolenia⁴⁹.

⁴² Por. tamże; H. SKOROWSKI, *Wolność*, w: A. ZWOLIŃSKI (red.), *Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II*, Radom: Polwen 2003, s. 579-584; JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do uczestników zebrania konsultacyjnego przed specjalnym zgromadzeniem Synodu Biskupów poświęconym Europie*, w: TENŻE, *Europa zjednoczona w Chrystusie. Antologia*, wybór i oprac. L. Sosnowski, G. Turowski, Kraków: Biały Kruk 2002, s. 149; JAN PAWEŁ II, *Audycja dla polskich pielgrzymów* (Rzym, 12.04.1992), w: tamże, s. 197-198.

⁴³ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 106.

⁴⁴ DM 12; por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 106.

⁴⁵ Por. F. BLACHNICKI, *Integralna koncepcja*, s. 218.

⁴⁶ Por. DM 2; MV 1; F. BLACHNICKI, *Integralna koncepcja*, s. 219-220.

⁴⁷ Por. tamże, s. 225.

⁴⁸ Por. F. BLACHNICKI, *Światło-Życie, znak wyzwolenia*, w: TENŻE, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie*, s. 44-45.

⁴⁹ Por. F. BLACHNICKI, *Krucjata Wyzwolenia Człowieka*, s. 26, 37.

Głoszenie prawdy stanowi antytezę dla kłamstwa podstawowego, które spowodowało utratę pierwotnej szczęśliwości będącej w swej istocie przyjaźnią z Bogiem (por. Rdz 2,4-3, 24)⁵⁰. Dlatego ks. F. Blachnicki widział fundamentalną rolę posługi miłosierdzia wobec bliźnich stwierdzając, iż „podejmując służbę, diakonię wyzwolenia przez prawdę, wypełniamy zarazem podstawowe dzieło miłosierdzia wobec naszych braci”. Z całym naciskiem podkreślał, iż „utwierdzenie [człowieka] w kłamstwie, pozostawianie go w złudzeniach, «oszczędzanie» go przez niemówienie prawdy – wszystko to jest w istocie wyrządzeniem krzywdy drugiemu”⁵¹. Zwracał przy tym uwagę, przywołując myśl encykliki o Bożym miłosierdziu, iż wyzwolenie przez prawdę realizuje się tylko wtedy, gdy motywem przybliżania komuś prawdy nie jest kolejne zakłamanie polegające na chęci odniesienia zwycięstwa nad kimś, zatriumfowania nad nim, poniżenia go czy zawstydzenia. Wyzwolenie następuje tylko wtedy, gdy motywem głoszenia prawdy jest miłość, czyli pragnienie uwolnienia bliźniego od zła i podniesienia go. Godność człowieka, tak uwypuklona w encyklice *Redemptor hominis* znajduje swą afirmację w tym, że człowiek dobrowolnie poddaje swą wolę i życie prawdzie⁵².

Powyższe idee zostały wskazane przez ks. F. Blachnickiego już w podczas przygotowania do proklamacji Krucjaty Wyzwolenia Człowieka⁵³ i znalazły swe potwierdzenie oraz dopełnienie w encyklice *Dives in misericordia*. Istotne w niej miejsce zajmuje wykład przypowieści o Synu Marnotrawnym, która w swej istocie jest przypowieścią o miłosiernym Ojcu, gdyż to właśnie On jest głównym „bohaterem” tej narracji. Daje ona impuls do naśladowania Boga – Ojca miłosierdzia, którego oblicze najpełniej objawił nam Jezus Chrystus. Człowiek pragnący służyć drugiemu człowiekowi poprzez wyzwalającą prawdę podejmuje misję objawienia godności człowieka⁵⁴. F. Blachnicki, odczytując myśl Jana Pawła II, podkreślał, iż „człowiek pragnący wyzwolić drugiego przez prawdę – koncentruje się w szczególny sposób na godności człowieka, pragnąc tę godność i samo człowieczeństwo ocalić, jakby odnaleźć na nowo”. Dlatego wskazywał za papieżem, iż miłość – agape, wyzwala przez to, że „zdolna jest do pochylenia się nad każdym synem marnotrawnym, nad każdą ludzką nędzą, nade wszystko zaś nad nędzą moralną, nad grzechem. Kiedy zaś to czyni ów, który doznaje miłosierdzia, nie czuje się poniżony, ale odnaleziony i dowartościowany”. Innymi słowy: „relacja miłosierdzia opiera się na wspólnym przeżyciu tego dobra, jakim jest człowiek, na wspólnym doświadczeniu tej godności, jaka jest jemu właściwa. To wspólne

⁵⁰ Por. KKK 379.

⁵¹ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 107

⁵² Por. DM 6; RH 12; F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 107-108; TENŻE, *Integralna koncepcja*, s. 222-223.

⁵³ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwoleni w Chrystusie. Podręcznik rekolekcji parafialnych*, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2009, s. 103-112.

⁵⁴ Por. DM 5-6.

doświadczenie sprawia, że syn marnotrawny zaczyna widzieć siebie i swoje czyny w całej prawdzie⁵⁵.

Miłość zatem realizuje się przez świadczenie o prawdzie, stając się wyzwaniem przez prawdę. Dawane przez miłość „widzenie siebie i swoich czynów w całej prawdzie” wyzwala rzeczywistość nawrócenia. Dlatego ks. F. Blachnicki przytaczał słowa encykliki *Dives in misericordia*: „Nawrócenie jest najbardziej konkretnym wyrazem działania miłości i obecności miłosierdzia. W ludzkim świecie właściwym i pełnym znaczeniem miłosierdzia nie jest samo choćby najbardziej przenikliwe i najbardziej współczujące spojrzenie na zło moralne, fizyczne czy materialne. W swoim właściwym i pełnym kształcie miłosierdzie objawia się jako dowartościowanie, jako podnoszenie w górę, jako wydobywanie dobra spod wszystkich nawarstwień zła, które jest w świecie i w człowieku⁵⁶.”

Ks. F. Blachnicki widział w ten właśnie sposób diakonię wyzwolenia przez prawdę: „Tylko w połączeniu diakonii wyzwolenia przez prawdę z diakonią wyzwolenia przez miłość, możemy być uczniami Chrystusa, który bezpośrednio po daniu świadectwa prawdzie przed Piłatem wydał się na śmierć krzyżową⁵⁷.” Kilka lat później w encyklice *Veritatis splendor* (1993) Jan Paweł II powie, iż „Chrystus ukrzyżowany objawia autentyczny sens wolności, w pełni go realizuje poprzez całkowity dar z siebie i powołuje swoich uczniów do udziału w tej samej wolności⁵⁸.” Apostoł wyzwolenia z Krościenka w afirmacji misterium krzyża Chrystusa widział także włączenie się w ogólnościowy ruch *non-violance*, którego reprezentantami są nie tylko chrześcijanie różnych wyznań (Martin Luther King), ale także wyznawcy innych religii (Mahatma Gandhi), „którzy pokazali drogę nie przemocy i rewolucji, ale drogę dawania świadectwa prawdzie kosztem ofiary, cierpienia⁵⁹.” Ruch ten „wyzwala przez to, że miłość człowieka przemienia, nawraca i obdarowuje go nawet wtedy, gdy [on sam] pada jego ofiarą⁶⁰.”

F. Blachnicki ostrzegał za encykliką *Dives in misericordia*, iż „bardzo często pogromy, które biorą początek w idei sprawiedliwości, które mają służyć jej urzeczywistnieniu we współzyciu ludzi, ludzkich grup i społeczeństw, ulegają w praktyce wypaczeniu. Chociaż więc w dalszym ciągu na tę samą ideę sprawiedliwości

⁵⁵ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 108; DM 6.

⁵⁶ Tamże; por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 108.

⁵⁷ Tamże, s. 108-109.

⁵⁸ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Veritatis splendor* (6.08.1993), Watykan 1993, nr 85.

⁵⁹ Por. F. BLACHNICKI, *Nowy człowiek a wolność synów Bożych*, w: TENŻE, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie*, s. 53. W propagandzie okresu stanu wojennego w Polsce atakującej ks. Blachnickiego, zarzucano mu powoływanie się na M.L. Kinga oraz M. Gandhiego, „który nawet nie był chrześcijaninem”. Por. P. KULBACKI, *Liturgia w formacji*, s. 121; zob. J. URBAN, *Zamiast luminalu*, „Tu i teraz”, z 29.12.1982, s. 21-22; *Kronika carlsberska*, „Prawda – Krzyż – Wyzwolenie”, 1983, nr 2(9), s. 118; H. BOLCZYK, *Wolny człowiek – wolny naród*, s. 125-129.

⁶⁰ F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 109.

się powołują, doświadczenie wskazuje na to, że nad sprawiedliwością wzięły górę inne negatywne siły, takie jak zawziętość, nienawiść czy nawet okrucieństwo, wówczas chęć zniszczenia przeciwnika, narzucenia mu całkowitej zależności, ograniczenia jego wolności, staje się istotnym motywem działania⁶¹. Dlatego postulując metodę ruchu *non violence*, domagał się, by nie stała się ona tylko „zagranieciem taktycznym”, lecz rzeczywiście głęboko została umotywowana nie tylko jako droga bez nienawiści, lecz pozytywnie – jako droga miłości i miłosierdzia. Encyklika bowiem analizując przypowieść o synu marnotrawnym, odsłania „koncentrację na godności człowieka” stanowiącą nie tylko najgłębszy rys tej przypowieści, ale także istotę miłosierdzia⁶². Stąd ks. Blachnicki miłosierdzie rozumiał jako „wydobywanie dobra spod nawarstwień zła, które jest w świecie i w człowieku”. Pełnia miłosierdzia oznacza dowartościowanie dobra, co stanowi „twórczy sprawdzian tej miłości, która «nie daje się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwycięża»”. Oznacza to zdolność do „pochylenia się nad każdym synem marnotrawnym, nad każdą ludzką nędzą moralną, nad grzechem”⁶³. Konsekwentnie wyciągnął wniosek, iż „gdybyśmy wobec wszystkich ludzi (Polaków) tego systemu, z którym musimy prowadzić nieubłaganą walkę, z którym nie możemy się ostatecznie w żaden sposób pogodzić, zastosowali «tastykę» czy «metodę» Bożą objawioną w przypowieści o synu marnotrawnym, znaleźlibyśmy drogę do pełnego, ostatecznego wyzwolenia siebie i innych, także tych, którzy dlatego, że nas zniewalają, sami znajdują się w najgłębszej niewoli! Sama prawda egzekwowana przez sprawiedliwość nie doprowadzi nas jeszcze do wyzwolenia. Droga od Prawdy do Wyzwolenia prowadzi przez Krzyż, który jest znakiem Miłosierdzia!”⁶⁴.

Z perspektywy wyznaczonej przez encyklikę o Bożym miłosierdziu i w kontekście diakonii miłosierdzia trzeba odczytać posługę prawdy podjętą rok wcześniej, w dniu 2 marca 1980 r., poprzez ogłoszenie *Deklaracji V Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie w sprawie zaangażowania członków Ruchu w aktualne problemy narodu*⁶⁵. Wbrew tezm totalitarnej władzy deklaracja ta podkreślała, iż soborowe nauczanie Kościoła zawarte w *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym* wręcz nakazuje katolikom angażowanie się w sprawy społeczne i polityczne⁶⁶ i dlatego ówczesne kłamstwo tzw. wyborów bez możliwości wyboru, o ustalonych z góry wynikach, należy potraktować jako przeciwne godności wolnej osoby ludzkiej. Deklaracja wskazywała za encykliką

⁶¹ DM 12; por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 108.

⁶² Por. [F. BLACHNICKI], *Niezależna Chrześcijańska Służba Społeczna*, s. 128.

⁶³ Tamże, s. 128-129; por. DM 6.

⁶⁴ [F. BLACHNICKI], *Niezależna Chrześcijańska Służba Społeczna*, s. 129.

⁶⁵ [F. BLACHNICKI], *Deklaracja V Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie w sprawie zaangażowania członków Ruchu w aktualne problemy narodu*, w: TENŻE, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie*, s. 75-81.

⁶⁶ Por. KDK 75.

Redemptor hominis na konieczność zwrotu ku człowiekowi i jego problemom; w przeciwnym przypadku człowiek ulega kłamstwu, a „nikt nie może pozbawić nas wolności, jak tylko my sami”⁶⁷.

V. REALIZACJA MISJI WYZWOLENIA CZŁOWIEKA PRZEZ RUCH ŚWIATŁO-ŻYCIE

Ks. F. Blachnicki zwracając uwagę na zanoszoną w III Modlitwie eucharystycznej prośbę „w miłosierdziu swoim, o dobry Ojcie, zjednocz ze sobą wszystkie swoje dzieci rozproszone po całym świecie”⁶⁸, podkreślał jeszcze jeden aspekt tej modlitwy – sprawczość Bożego działania w przywracaniu rozbitej przez grzech jedności. Bóg sam podejmuje służbę na rzecz dobra człowieka. Teologia nazywa ją „proegzystencją” – istnieniem „dla”. Przedmiotem proegzystencji Boga jest człowiek potrzebujący zbawienia. Dotyczy to każdego bez wyjątku człowieka⁶⁹. Diakonia Boga dla człowieka wywołuje w nas reakcję na zbawcze dzieło Boga, na jego proegzystencję – jest nią diakonia człowieka, wyrażająca się w naśladowaniu Chrystusa w „byciu dla”. Bóg objawił się nam w postaci Sługi, zaistniał dla nas, objawił swą proegzystencję w Jezusie Chrystusie. My zaś, jak podkreśla ks. Blachnicki, „musimy oddać się z Nim [Chrystusem] na służbę Ojca i oddać się w Nim jako narzędzia miłosierdzia Ojca na służbę wszystkich ludzi”⁷⁰.

Odczytując nowe światła płynące z encykliki o Bożym miłosierdziu, ks. Blachnicki ukazywał w marcu 1981 r. kierunki zaangażowania w dokonujące się w Polsce przemiany związane z ruchem Solidarności. Służba tej wielkiej sprawie musi być zakorzeniona w odkłamaniu życia społecznego, upomnieniu się o wartości, prawa moralne i religijne, a przede wszystkim odnaleźć i odnowić godność człowieka w świecie. Aby ta misja nie została przekreślona przez ludzkie słabości i niedoskonałości, apostoł wyzwolenia człowieka wskazał filary tego programu. Są one ściśle skorelowane z planem wielkiej ewangelizacji *Ad Christum Redemptorem*, którego etapy wyznaczają wezwania Jana Pawła II – faza modlitwy („Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi! Tej ziemi!”); faza głoszenia kerygmatycznego („Otwórzcie drzwi Chrystusowi!”); faza szerzenia Krucjaty Wyzwolenia Człowieka („Nie lękajcie się!”)⁷¹:

⁶⁷ Por. [F. BLACHNICKI], *Deklaracja V Krajowej Kongregacji*, s. 77-78; RH 12.

⁶⁸ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, s. 326*.

⁶⁹ Por. RH 14.

⁷⁰ Por. F. BLACHNICKI, *Integralna koncepcja*, s. 216. Zagadnienie proegzystencji zostało naświetlone w referacie wygłoszonym w 1981 r. do odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie: A. NOSOL, *Chrystus-Sługa i chrystocentryczna diakonia*, w: *Szósta Krajowa Kongregacja*, s. 51-64; zob. J. RATZINGER, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków: Znak 1996, s. 244-248.

⁷¹ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 109-112; TENŻE, *Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem. Podręcznik*, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2015, s. 7-10.

1° *Diakonia modlitwy* stanowi pierwszą odpowiedź na wielką modlitwę wstawienniczą Jana Pawła II: „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi, tej ziemi!”⁷². Modlitwa ta winna znaleźć swe źródło w przyjęciu daru Bożego miłosierdzia, gdyż w encyklice *Dives in misericordia* czytamy, że „w żadnym czasie, w żadnym okresie dziejów – a zwłaszcza w okresie tak przełomowym jak nasz – Kościół nie może zapomnieć o modlitwie, która jest wołaniem o miłosierdzie Boga wobec wielorakiego zła, jakie ciąży nad ludzkością i jakie jej zagraża”⁷³.

2° *Diakonia ewangelizacji* stanowi odpowiedź na sytuację duchową w Polsce. Jedynym bowiem gwarantem poszanowania godności człowieka, które implikuje poszanowanie jego wolności, jest Jezus Chrystus. Dlatego dzieło wyzwolenia oznacza głoszenie Go wszystkim, którzy Go nie znają, lub też osobiście nie poddali Mu swego życia jako jednemu ich Panu i Zbawicielowi. Jako narzędzie realizacji tego zadania ks. Blachnicki wskazał kompleksowy plan wielkiej ewangelizacji *Ad Christum Redemptorem*⁷⁴. Program ten ma na celu przynieść człowiekowi „to, co najważniejsze – radosną nowinę o Miłosierdziu Bożym objawionym przez Jezusa Chrystusa”. Pomoc stanowi „film Jezus będący filmową wersją Ewangelii św. Łukasza – «ewangelisty miłosierdzia Bożego»”⁷⁵. Rekolekcje ewangelizacyjne winny dotrzeć do jak największej liczby osób zrzeszonych w Solidarności, aby im dopomóc do znalezienia fundamentów i źródła prawdziwej Solidarności w Chrystusie. Szczególnym wymiarem rekolekcji ewangelizacyjnych w koncepcji ks. Blachnickiego są dwa ostanie ich dni: czwarty z celebracją sakramentu pokuty i piąty z celebracją Eucharystii. Ks. Franciszek podkreślał, iż podczas rekolekcji ewangelizacyjnych w czwartym dniu podczas celebracji sakramentu pojednania należy wprowadzić myśl o miłosierdziu Bożym. Ono jest źródłem odpuszczenia grzechów. Zarazem dar wyzwolenia od grzechu przez miłosierdzie Boże stanowi dla nas wezwanie do miłosierdzia, które musimy okazywać innym⁷⁶.

3° *Diakonia wyzwolenia* ściśle się wiąże z czynami miłosierdzia. Głoszenie ewangelii miłosierdzia będzie wiarygodne, gdy wyzwoli posługę okazywania miłosierdzia zwłaszcza tym „najmniejszym” – cierpiącym, głodnym i wielorako krzywdzonym. Ks. F. Blachnicki postulował: „Chcemy powołać w naszym Ruchu brakującą «diakonię miłosierdzia» jako pomoc dla dzieł charytatywnych, które Kościół w Polsce musi podjąć w obecnej chwili, na rzecz głodnych, chorych i opuszczo-

⁷² Por. tamże, s. 9; P. KULBACKI, *Liturgia w formacji*, s. 440-453.

⁷³ DM 15.

⁷⁴ Por. P. KULBACKI, *Program Ad Christum Redemptorem księdza Franciszka Blachnickiego odpowiedź na wezwanie do „nowej ewangelizacji”*, w: F. BLACHNICKI, *Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem*, s. 240-253.

⁷⁵ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 110-111.

⁷⁶ Por. F. BLACHNICKI, *Diakonia ewangelizacji środowisk pracy*, s. 172; P. KULBACKI, *Nabożeństwa i liturgia w rekolekcjach ewangelizacyjnych według programu ks. Franciszka Blachnickiego*, w: J. NOWAK (red.), *Confitemini Domino, quoniam bonus*, Warszawa: Wydawnictwo UKSW 2007, s. 479-482.

nych, rodzin wielodzietnych, rodzin alkoholików itp.”⁷⁷. To właśnie Krucjata Wyzwolenia Człowieka jest tym pierwszym dziełem charytatywnym, może nieraz trudniejszym duchowo niż inne, bo wymagająca afirmacji dobrowolnej abstynencji. Dlatego powołanie Ruchu do diakonii jedności w duchu miłosierdzia implikuje „pełniejsze zaangażowanie do diakonii wyzwolenia, szczególnie w dziele Krucjaty Wyzwolenia Człowieka”⁷⁸. Ks. Blachnicki wskazał trzy najpilniejsze zadania stojące przed diakonią wyzwolenia:

a) „Wyzwalanie przez świadczenie o prawdzie w duchu miłości i w duchu «wyzwolenia bez przemocy»”⁷⁹. Do realizacji tego celu potrzebne są konkretne „czyrny wyzwolenia”. Aby uniknąć splotu zaangażowania, należy je podejmować „odważnie, ale zarazem roztropnie, przy każdorazowym szukaniu konsultacji u ludzi poważnych i kompetentnych”⁸⁰. Świadczenie konsekwentnej abstynencji wraz z promowaniem stylu życia bez alkoholu stanowi fundament dzieła wyzwalającego wobec uzależnionych oraz wobec młodzieży poszukującej w życiu wartości, a narażonej na pokusę łatwego, niewymagającego trudu szczęścia w narkotykach (akceptowanych społecznie i nielegalnych), poddawania się manipulacji psychicznej (np. gry komputerowe, hazard), czy też rezygnacji z pogłębionego rozwoju swej osobowości (np. sfera seksualna, ideologia gender).

b) „Wyzwalanie od alkoholizmu jako bardzo rozpowszechnionej formy uzależnienia, która czyni człowieka niezdolnym do zachowania godności i wolności osoby ludzkiej. Bez zwalczania klęski alkoholizmu naród nasz nie będzie zdolny do wywalczenia i zachowania prawdziwej wolności ducha. Drogą do tego wyzwolenia jest także miłość wyrażająca się w praktykowaniu dobrowolnej abstynencji dla ratowania innych”⁸¹.

c) „Wyzwolenie od szczytowej formy egoizmu polegającej na zabijaniu poczętych dzieci. Ta forma niewolnictwa, wyrastająca stąd, że człowiek traktuje drugiego człowieka jako przedmiot użycia, tak bardzo rozpowszechniona u nas, stanowi biologiczne zagrożenie egzystencji narodu. W ramach Krucjaty Wyzwolenia Człowieka chcemy podjąć specjalną diakonię obrony życia”⁸².

⁷⁷ F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 111; zob. J. WAL, *Miłosierdzie chrześcijańskie*, w: R. KAMIŃSKI, W. PRZYGODA, M. FIAŁKOWSKI (red.), *Leksykon teologii pastoralnej*, Lublin: TN KUL 2006, s. 486-490.

⁷⁸ Por. F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 111. Podczas pobytu za granicą, w liście z dnia 24 września 1984 r. ks. Blachnicki ujawnił, iż „gdyby taka była wola Pana, abym wrócił do Kraju (za rok, za dwa, za trzy???)”, to bym chyba osiedlił się w Krakowie przy Kaplicy Zwiastowania i zająłbym się wyłącznie Krucjatą Wyzwolenia Człowieka”. Por. S. ORZEL, *Modlić się o wielkie rzeczy*, „Eleuteria”, 70(2) 2007, s. 6.

⁷⁹ F. BLACHNICKI, *Wyzwolenie przez prawdę*, s. 111.

⁸⁰ Por. tamże.

⁸¹ Tamże.

⁸² Tamże, s. 111-112.

*

Opisane powyżej, podejmowane i realizowane projekty ks. F. Blachnickiego korelują z ideą Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia, któremu towarzyszy motto: „Miłosierni jak Ojciec”⁸³. W bulli proklamującej Rok Święty papież Franciszek wyjaśnił, że „Kościół ma misję głoszenia miłosierdzia Boga, bijącego serca Ewangelii, aby w ten sposób dotknąć serce i umysł każdego człowieka. Oblubienica Chrystusa czyni swoim zachowanie Syna Bożego, który wszystkim wychodzi naprzeciw, nie pomijając nikogo”⁸⁴. Papież skierował też słowa zachęty do wyznawców Chrystusa: „W naszym czasie, w którym Kościół jest zaangażowany w nową ewangelizację, temat miłosierdzia wymaga, by go ponownie przedstawić z nowym entuzjazmem i z odnowioną działalnością duszpasterską. Jest to kluczowe dla Kościoła oraz dla wiarygodności jego głoszenia, aby żył on i świadczył w pierwszej osobie o miłosierdziu. Język Kościoła i jego gesty powinny przekazywać miłosierdzie tak, aby wejść w głębię serca ludzi i sprowokować ich do odnalezienia drogi powrotu do Ojca”⁸⁵.

BIBLIOGRAFIA

- JAN PAWEŁ II, Encyklika *Dives in misericordia* (30.11.1980), Kraków: PTT 1981.
- FRANCISZEK, Bulla *Misericordiae vultus* (11.04.2015), Wrocław: TUM 2015.
- BLACHNICKI F., *Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem*. Podręcznik, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2015.
- BLACHNICKI F., *Jedność i diakonia*, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2009, s. 215-232.
- BLACHNICKI F., *Krucjata Wyzwolenia Człowieka czyli Dzieło Niepokalanej Matki Kościoła*. Podręcznik, Krościenko 2004.
- BLACHNICKI F., *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie*. Ku polskiej teologii wyzwolenia, Carlsberg: Maximilianum 1985.
- BLACHNICKI F., *Wyzwoleni w Chrystusie*. Podręcznik rekolekcji parafialnych, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2009.
- BOLCZYK H., *Wolny człowiek – wolny naród*. Ostatnie dzieło życia ks. Franciszka Blachnickiego: *Chrześcijańska Służba Wyzwolenia Narodów*, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2012.
- KULBACKI P., *Suwerenność wewnętrzna fundamentem suwerenności politycznej*, w: S. Urbański (red.), *Odpowiedzialność polityków za...*, Warszawa: Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego 2012, s. 53-67.
- KULBACKI P., *Liturgia w formacji człowieka ku wolności*. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego, Lublin: Polihymnia 2013.

---

⁸³ Por. MV 13.

⁸⁴ MV 12.

⁸⁵ Tamże.

- KULBACKI P., Program Ad Christum Redemptorem księdza Franciszka Blachnickiego odpowiedź na wezwanie do „nowej ewangelizacji”, w: F. BLACHNICKI, Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem. Podręcznik, Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie 2015, s. 240-253.
- MIKULSKI J., Polska teologia wyzwolenia. Teologia wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego, Tarnów: Biblos 2000.
- Szósta Krajowa Kongregacja Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie. Diakonia Jedności Ruchu i w Ruchu Światło-Życie. Częstochowa–Jasna Góra 27 II – 2 III 1981 r. Dokumentacja, [mps powiel.] AGRŚŻ, sygn. L-52001/6.

MIŁOSIERDZIE W EWANGELIZACYJNYM PROGRAMIE WYZWOLENIA KS. FRANCISZKA BLACHNICKIEGO

Streszczenie

Opracowanie dotyczy recepcji przez ks. F. Blachnickiego myśli encykliki Jana Pawła II *Dives in misericordia*. Ks. Blachnicki formułując program wyzwolenia człowieka, ściśle wiązał go z ewangelizacją i formacją deuterokatechumenalną. Program ten bazuje na biblijnej koncepcji wyzwolenia czyli zbawienia, opartej na paradygmacie *Exodusu* oraz na antropologii chrześcijańskiej ukazywanej przez Jana Pawła II, szczególnie w encyklice *Redemptor hominis*. W opracowaniu autor wykazał, iż nauczanie Kościoła o Bożym miłosierdziu pozwoliło F. Blachnickiemu na sformułowanie fundamentalnej tezy o wyzwoleniu przez prawdę jako podstawowemu dziełu miłosierdzia. Tak rozumiana „teologia wyzwolenia” ks. Blachnickiego znalazła swe odzwierciedlenie w zaangażowaniu społecznym opartym na programie ewangelizacji *Ad Christum Redemptorem* i jego trzech fazach głoszenia Bożego miłosierdzia – modlitwa, kerygmat, wyzwolenie.

Słowa kluczowe: miłosierdzie; wyzwolenie; prawda; ewangelizacja; Blachnicki; zaangażowanie społeczne